

РЕЦЕНЗІЯ

**кандидата наук з фізичного виховання та спорту, доцента Шутової
Світлани Євгенівни на дисертаційну роботу
Сюй Сяньцянь «Комплексний контроль за функціональним станом
кваліфікованих бадмінтоністів», подану на здобуття ступеня доктора
філософії з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка
за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт**

Актуальність обраної теми. Враховуючи вимоги сучасного спорту, система підготовки бадмінтоністів повинна спиратися на достовірні науково обґрунтовані знання і закономірності зростання спортивної майстерності на основі поступового розкриття потенційних фізичних і психологічних можливостей спортсмена, найбільш раціональної їх реалізації. Ефективність змагальної діяльності бадмінтоністів багато в чому залежить від якості підготовки спортсмена, зміст якої, в основному, визначається реальними запитами, вимогами змагальної діяльності, науково-обґрунтованого планування підготовки спортсменів, вживаних засобів і методів реалізації її, а також кваліфікаційних і вікових особливостей гравців.

Відомо, що підвищення обсягів тренувальної роботи не є однозначним показником вирішування нагальних проблем сучасного спорту і підготовки спортсменів, а, нажаль, може впливати на розвиток перенапруження і перетренування. Тому, ефективна підготовка спортсменів може здійснюватися тільки шляхом оптимізації тренувального процесу, який повинний бути заснований на останніх наукових дослідженнях, щодо інформації: про стан спортсменів, а саме фізичну, тактичну, технічну, функціональну, психологічну підготовленість; про реакцію організму на різні тренувальні та змагальні навантаження; про параметри змагальної діяльності; про зміст тренувального процесу на попередніх етапах підготовки тощо. Отримання кількісно-якісних показників стану готовності спортсменів є завданням комплексного контролю.

У зв'язку із зазначеним вище актуальним є наукове обґрунтування методичного та практичного підходу до формування комплексного

контролю за функціональним станом організму кваліфікованих спортсменів, що спеціалізуються у бадмінтоні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана згідно з Планом НДР Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2016-2020 рр., тема 2.28 «Біомеханічні та психофізіологічні критерії техніко-тактичної підготовленості спортсменів високої кваліфікації» (№ держреєстрації 0118U002068) та згідно з Планом НДР Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2021-2025 рр., тема 2.2 «Удосконалення підготовки до головних змагань макроциклу збірних команд України у спортивних іграх» (номер державної реєстрації 0121U108185). Здобувач – співвиконавець тем. Роль автора, як співвиконавця, полягає у визначенні інформативних критеріїв та розробці алгоритмів комплексного контролю за функціональним станом організму кваліфікованих спортсменів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Матеріали роботи викладено на 200 сторінках машинописного тексту. Дисертація традиційно складається з усіх необхідних розділів: анотації, вступу, п'яти розділів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел, додатків.

Основні наукові положення, висновки та практичні рекомендації, що висвітлені у дисертаційній роботі, повною мірою відповідають меті і завданням та обґрунтовані наведеними даними згідно з результатами дослідження. Розв'язання поставлених у роботі завдань супроводжується використанням комплексу взаємозв'язаних сучасних методів дослідження. Отримані результати дослідження базуються на достатньому фактичному матеріалі, що цілком забезпечує належну достовірність і обґрунтованість основних наукових положень дисертаційної роботи та сформульованих у ній висновків.

У першому розділі дисертаційної роботи автор розкриває теоретико-методичні передумови системи комплексного контролю за функціональним

станом спортсменів у бадмінтоні, визначаючи сучасні тренди тренувального та змагального процесу у бадмінтоні, завдання та проблеми комплексного контролю за функціональним станом у ігрових видах спорту, особливості комплексного контролю в бадмінтоні в залежності від етапу багаторічної підготовки та форми психофізіологічного комплексного контролю. Дисертант подає в роботі 205 посилань на наукові праці вітчизняних та зарубіжних авторів дотичних до проблеми дослідження.

У другому розділі дисертаційної роботи достовірність наукових фактів забезпечена правильно обраними і ефективно використаними методами досліджень і апаратом математичної статистики, аналізом значної кількості літературних джерел, наявністю великої кількості фактичної і статистичної інформації.

У третьому розділі дисертаційної роботи на підставі наданої чіткої загальної схеми організації діагностики психофізіологічного стану бадмінтоністів, автор визначив та послідовно прописав етапи комплексного контролю за функціональним станом кваліфікованих бадмінтоністів. Аналіз показників психофізіологічних характеристик дозволив визначити достовірні відмінності між психофізіологічними характеристиками між бадмінтоністами з урахуванням статевго диморфізму.

Четвертий розділ присвячений опису результатів тестувань кваліфікованих бадмінтоністів при застосуванні методу факторного аналізу (Varimax normalized). За допомогою даного методу були виділені чинники з високим навантаженням для деяких змінних і досліджені найбільш значущі компоненти структури психофізіологічних характеристик кваліфікованих бадмінтоністів. Факторний аналіз виділив три фактори для чоловіків і чотири фактори для жінок: нейродинамічний, когнітивний та фактор психоемоційного стану, який у чоловіків і жінок має різні інтерпретації.. Ієрархічне співвідношення факторної структури залежить від приналежності до тієї чи іншої статі. Розроблені регресійні моделі кваліфікованих бадмінтоністів з урахуванням статевго диморфізму.

П'ятий розділ присвячено аналізу та узагальненням результатів дослідження.

В роботі сформульовані практичні рекомендації щодо застосування критеріїв комплексного контролю за функціональним станом кваліфікованих бадмінтоністів, які дозволять впровадити у систему етапного контролю прогностичні моделі, створені задля корекції та індивідуалізації підготовки бадмінтоністів у процесі багаторічного спортивного вдосконалення

Зміст, обсяг дисертації, її структура та ілюстративне оформлення дають достатньо повну уяву про значущість роботи, її завершений характер.

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає у тому, що:

- вперше застосовано комплексний підхід до оцінки психофізіологічних особливостей кваліфікованих бадмінтоністів, у процесі якого визначалися рівні нейродинамічних та когнітивних характеристик, когнітивно-діяльнісний стиль спортсменів;

- вперше встановлено взаємозв'язки між показниками різних психофізіологічних станів кваліфікованих бадмінтоністів;

- вперше визначено структури взаємозв'язків між психофізіологічними характеристиками бадмінтоністів з урахуванням статевго диморфізму. За допомогою факторного аналізу було виділено фактори з високим навантаженням для змінних та досліджено найбільш значущі компоненти структури психофізіологічних характеристик кваліфікованих бадмінтоністів;

- вперше розроблені регресійні моделі лягли в основу алгоритму комплексного контролю за функціональним станом організму кваліфікованих спортсменів-бадмінтоністів;

- доповнено та розширено існуючі дані про особливості діяльності у когнітивній сфері кваліфікованих бадмінтоністів;

- доповнено та уточнено існуючі дані про спеціалізовані сприйняття спортсменів ігрових видів спорту, як про важливу складову когнітивних особливостей гравців;

- доповнено та розширено існуючі дані про відмінні особливості переробки інформації за участю короткочасної пам'яті спортсменів ігрових видів спорту;

- доповнено наукові дані щодо важливості контролю за рівнем психофізіологічних особливостей для корекції тренувального процесу у різних видах спорту;

- підтверджено та доповнено наукові дані спортивних фахівців про те, що важливими та суттєвими в різних ігрових видах спорту є складні реакції та реакції вибору. Саме ці реакції впливають на результат, тому що практично вся ігрова діяльність у спорті побудована саме на складних реакціях;

- підтверджено наукові дані про виняткову важливість функціональної рухливості нервових процесів для успішної ігрової діяльності. Основні показники функціональної рухливості нервових процесів – пропускна спроможність та гранична швидкість переробки інформації корелюють з багатьма показниками когнітивних функцій, впливають на ефективність сприйняття, різні властивості пам'яті та рівень оперативного мислення.

Практична значущість роботи. Результати дослідження можуть бути використані для комплексної оцінки функціонального стану організму кваліфікованих спортсменів бадмінтоністів. На основі отриманих фактичних даних можливо проводити корекції тренувальних засобів підготовки у кваліфікованих бадмінтоністів.

Повнота викладення матеріалів дисертаційної роботи у наукових публікаціях. Автор дисертації достатньо повно і всебічно висвітлив суть та зміст роботи у наукових публікаціях. Наукові результати дисертації висвітлені у 8 наукових публікаціях: 2 статті у наукових виданнях із переліку наукових фахових видань України, 1 стаття у періодичному науковому виданні Чорногорії, яке проіндексоване у базі даних Scopus (Q3); 4 публікації апробаційного характеру; 1 додатково відображає наукові результати дисертації.

З аналізу дисертації можна зробити висновок, що робота виконана на високому методичному і науковому рівні, на захист виносяться нові відомості про комплексний контроль за функціональним станом кваліфікованих бадмінтоністів.

Разом з цим, в роботі є певні недоліки, дискусійного характеру:

1. У завданнях зустрічається подвійна назва одного і того ж значення «спортсменів-бадмінтоністів».

2. Доцільно, було б посилити переконливість значущості вивчення, саме психофізіологічних функцій організму спортсменів з метою контролю функціонального стану бадмінтоністів у якості показників дослідження та відобразити не тільки у актуальності, але і у меті чи завданнях.

3. Значущість використання конкретних психофізіологічних показників доцільно було би обґрунтувати через визначення взаємозв'язку їх з показниками змагальної чи тренувальної діяльності кваліфікованих бадмінтоністів.

4. У другому розділі, у підрозділі 2.2. Організація досліджень, коректно було би вказати умови проведення випробувань та період підготовки спортсменів.

5. Є окремі зауваження до оформлення дисертації, наприклад, списку використаних джерел.

6. За текстом роботи зустрічаються орфографічні і стилістичні помилки.

Висновок про відповідність дисертації до встановлених вимог. Дисертаційна робота Сюй Сяньцян «Комплексний контроль за функціональним станом кваліфікованих бадмінтоністів» є завершеною науковою працею та має практичну та теоретичну цінність.

Дисертація відповідає спеціальності 017 Фізична культура і спорт, вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами, внесеними згідно з

Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019), вимогам освітньо-наукової програми, яку успішно завершив здобувач, вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44), а її автор Сюй Сяньцян заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Кандидат наук з фізичного виховання
та спорту, доцент, завідувач кафедри
спортивних ігор
Національного університету
фізичного виховання і спорту України

С. Є. Шутова

Підпис засвідчую

Вчений секретар
Національного університету
фізичного виховання і спорту України

Г. С. Машеренкова